

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ПРИКАРПАТСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТЕФАНІКА**

Факультет філології

Кафедра української мови

**СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«СУЧАСНА УКРАЇНСЬКА МОВА (МОРФОЛОГІЯ)»**

Рівень вищої освіти – перший (бакалаврський)

Освітня програма «Українська мова і література»

Спеціальність 035 Філологія

Спеціалізація 035.01 Українська мова і література

Галузь знань 03 Гуманітарні науки

Затверджено на засіданні кафедри
Протокол № 1
від 29 серпня 2023 р.

м. Івано-Франківськ – 2023

1. Загальна інформація	
Назва дисципліни	«Сучасна українська мова (морфологія)»
Викладач	Джочка Ірина Федорівна
Контактний телефон викладача	(0342)596008
E-mail викладача	iryna.dzhochka@pnu.edu.ua
Формат дисципліни	очний
Обсяг дисципліни	3 кредити ЄКТС, 90 год.
Посилання на сайт дистанційного навчання	https://d-learn.pnu.edu.ua/
Консультації	упродовж семестру за встановленим розкладом на кафедрі та з розрахунком відповідного часу
2. Анотація до навчальної дисципліни	
Курс «Сучасна українська мова (Морфологія)» належить до нормативних дисциплін і вивчається студентами спеціальності «Філологія (Українська мова і література)» на третьому курсі і має на меті дати розуміння логіки розвитку морфологічного рівня граматичної будови української мови. Він спрямований на вивчення основних положень морфології, пов'язаних із українською і світовою лінгвістикою. Програма курсу передбачає аналіз морфологічних одиниць і категорій, зважаючи на два взаємопов'язані й водночас різноманітні підходи – традицію і новаторство. Морфологія є одним із найскладніших розділів курсу, тому знання морфологічних норм є базовим для формування професійної компетенції студентів-філологів.	
3. Мета та цілі навчальної дисципліни	
Мета навчальної дисципліни – сформувати в студентів мовно-лінгвістичні компетенції – сукупність лінгвістичних (морфологічних) знань про мову як суспільне явище і систему, що постійно розвивається, виробити вміння оперувати лінгвістичними знаннями у професійній та науково-дослідницькій діяльності, а також сформувати у студентів систематизовані теоретичні й практичні наукові знання про класичні й нові підходи у класифікації та аналізі морфологічних явищ української мови; установлювати категорійні ознаки для кожної частини мов. Основні завдання вивчення дисципліни «Сучасна українська мова (Морфологія)» є: • ознайомити з класичними та сучасними підходами до вивчення морфології у програмі вишу та у шкільній граматиці, із фундаментальними студіями вчених-граматистів; • навчити визначати основні поняття граматики: граматична категорія, граматичне значення, граматична форма, пов'язуючи їх з аналізом частин мови; • забезпечити розуміння й диференціацію критеріїв класифікації частин мови, уміння здійснити загальну характеристику кожної частини мови, зокрема визначення загальнокатегоріальних значень частин мови, їх граматичних категорій, систем словозміни, синтаксичних функцій (первинних і вторинних), особливостей словотвору; явищ переходу в системі частин мови; • розвинути практичні вміння правильного використання морфологічних норм як в усному, так і в писемному мовленні. засвоїти знання, що складають зміст сучасної української літературної мови як науки, усвідомити й запам'ятати систему лінгвістичних понять, оволодіти мовознавчою термінологією; • усвідомити поняття про нормативність української літературної мови, сприяти	

ґрунтовному оволодінню граматичними й стилістичними нормами сучасної української літературної мови;

- підвищити рівень культури усного й писемного мовлення студентів;
- виробити критичне ставлення до свого мовлення й суспільної мовної практики;
- збагатити лексичний запас новими термінами з фахової підготовки;
- навчити самостійно працювати з науковою, навчальною, довідковою літературою.

4. Програмні

компетентності та результати навчання

Інтегральна компетентність. Здатність розв'язувати складні завдання і проблеми в процесі педагогічної діяльності, навчання, що передбачає здійснення інновацій у сфері освіти, застосування певних теорій і методів відповідних наук і характеризується невизначеністю умов і вимог, здатність майбутнього фахівця забезпечувати навчально-виховний процес у загальноосвітніх навчальних закладах, що передбачає застосування певних теорій і методів відповідних наук і характеризується комплексністю.

Загальні компетентності:

1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу і синтезу, вироблення власної дослідницької стратегії й реалізації її у професійній діяльності.
2. Знання та розуміння предметної області й професійної діяльності вчителя.
3. Здатність використовувати інформаційні та комунікаційні технології в практичній діяльності.
4. Здатність бути креативним, застосовувати теоретичні знання в практичних ситуаціях.
5. Здатність вільно і грамотно, усно та письмово спілкуватися державною мовою, утверджувати національні гуманістичні ідеали, мовне й культурне багатство України.
6. Здатність реалізовувати громадянські права й обов'язки, соціальну й громадянську відповідальність.
8. Здатність планувати свій час, працювати автономно, самостійно.
9. Здатність працювати в колективі, мотивувати на досягнення мети, приймати раціональні рішення, створювати психологічно позитивний клімат, діяти на базі етичних принципів, готовність брати ініціативу на себе.
11. Здатність до побудови та реалізації власної траєкторії навчання упродовж життя (навчання та самоосвіта), коригування власної професійної діяльності в контексті основних професійних вимог до вчителя.
12. Здатність виконувати власне дослідження на належному рівні.
13. Здатність бути критичним і самокритичним.
14. Здатність володіти навичками ведення дискусії й наукової полеміки, написання аналітичних і публіцистичних текстів, дотримуватись норм правопису сучасної української мови
15. Здатність поважати погляди представників інших культур, цінувати різноманіття та мультикультурність, враховувати гендерний фактор.

Фахові компетентності:

1. Здатність активно застосовувати професійно-профільні знання, уміння й навички з мовознавчих, літературознавчих, психолого-педагогічних дисциплін із використанням передових освітніх технологій у загальноосвітніх навчальних закладах різних типів.
2. Здатність використовувати знання про мову як особливу знакову систему у професійній діяльності, її природу, функції, рівні.
3. Здатність вільно оперувати фаховими термінами для виконання професійних завдань.
4. Здатність кваліфіковано застосовувати сучасні принципи, підходи, прийоми і засоби формування комунікативної компетентності учнів закладів середньої освіти.
5. Здатність трансферу сучасних наукових досягнень у загальноосвітні навчальні заклади, у практику викладання української мови та літератури; обміну досвідом

професійної діяльності та критичного аналізу власних педагогічних напрацювань.

6. Здатність до здійснення діяльності з організації, проектування навчально-виховного процесу з української мови і літератури та окремих його складових з урахуванням особливостей типу навчального закладу, індивідуальних та вікових особливостей учнів на основі знань теорій та практики середньої освіти, методики викладання української мови і літератури.

7. Здатність до реалізації виховної функції під час навчання.

8. Володіння основними мовознавчими і літературознавчими поняттями, здатність застосовувати їх у процесі аналізу та інтерпретації текстів різних стилів.

11. Здатність використовувати сучасні методологічні засади предметної спеціалізації, теорії й історії української мови та літератури, дисциплін за вибором мовознавчого та літературознавчого спрямування, орієнтуватися в сучасному українському літературному процесі з настановою на практичне втілення в освітньо-професійній діяльності.

12. Здатність застосовувати сучасні методики й освітні технології викладання української мови та літератури (зокрема інформаційні) для забезпечення якості навчально-виховного процесу в загальноосвітніх навчальних закладах.

13. Здатність реалізовувати ефективні підходи, принципи, стратегії, технології, методи, прийоми вивчення й викладання української мови та літератури на підставі передового досвіду; розробляти навчально-методичні матеріали для проведення занять (зокрема в інтерактивному режимі).

14. Здатність реалізовувати управлінські функції (аналіз, прогнозування, організація, контроль, самоконтроль у процесі організаційно-методичної, навчально-методичної, науково-дослідної, виховної та інших видів діяльності).

15. Здатність кваліфіковано аналізувати навчальні матеріали й добирати посібники й підручники, які найбільше відповідають цілям і умовам навчання.

16. Здатність розвивати когнітивні, психомоторні, поведінкові механізми – пам'ять, увагу, критичне ставлення, почуття відповідальності та ін.

17. Здатність ефективно і компетентно брати участь у різних формах наукової комунікації (конференції, круглі столи, дискусії, наукові публікації) в професійній сфері.

18. Дотримуватись принципів академічної доброчесності.

Програмні результати навчання:

1. Вільно спілкуватися з професійних питань державною мовою усно і письмово, використовувати її для організації ефективної комунікації та навчання.

2. Знати і розуміти систему мови, загальні властивості літератури як мистецтва слова, історію української мови і літератури, вміти застосовувати набуті знання у професійній діяльності.

3. Знати норми української літературної мови та вміти їх застосовувати у практичній діяльності.

4. Характеризувати регіональні особливості фольклору та діалектного мовлення, застосовувати набуті знання під час проходження відповідних практик та в практичній роботі вчителя.

5. Організовувати процес свого навчання і самоосвіти (самостійної роботи); професійно-методичну та навчальну діяльність.

7. Мати навички пошуку, обробки та аналізу інформації з різних джерел, кваліфіковано презентувати результати професійної (педагогічної, наукової, інноваційної) діяльності із застосуванням сучасних інформаційних технологій.

10. Аналізувати мовні одиниці, визначати їхню взаємодію та характеризувати мовні явища і процеси, що їх зумовлюють.

13. Мати навички відбирати навчальний матеріал, що відповідає процесу комунікації й посильний та доступний для учнів різних вікових груп у закладах середньої освіти, передбачати можливі навчальні проблеми, з якими учні можуть зіткнутися на уроці.

14. Бути здатним визначати рівень особистісного і професійного розвитку,

моделювати індивідуальну освітню траєкторію.

16. Організовувати та проводити виховні заходи в навчальних закладах.

17. Уміти аналізувати, систематизувати та узагальнювати результати наукових досліджень у сферах літературознавства, мовознавства, методики навчання фахових дисциплін; оцінювати результати власних наукових досліджень з використанням сучасних методів науки, інформаційних та інноваційних технологій.

18. Оцінювати розвиток мовознавчої, літературознавчої думки від давнини до сучасності, знати відомі праці українських і зарубіжних філософів, лінгвістів, культурологів, літературознавців.

19. Реалізовувати громадянські права і обов'язки, соціальну і громадянську відповідальність, дотримуватись правових та етичних норм у вирішенні конфліктних ситуацій.

20. Дотримуватись правил академічної доброчесності.

5. Організація навчання

Обсяг навчальної дисципліни

Вид заняття	Загальна кількість годин
лекції	18 год.
практичні заняття	18 год.
самостійна робота	54 год.

Ознаки навчальної дисципліни

Семестр	Спеціальність	Курс (рік навчання)	Нормативний / вибірковий
перший	035 Філологія	третій 5 семестр	нормативний

Тематика навчальної дисципліни

Тема	кількість годин		
	лекції	заняття	сам.роб.
Тема 1. Дієслово. Загальна характеристика.	2	2	4
Тема 2. Категорія виду дієслова.	2	2	4
Тема 3. Категорії перехідності / неперехідності і стану дієслова.	2	2	6
Тема 4. Категорії способу і часу дієслова.	2	2	4
Тема 5. Дієвідмінювання. Категорії особи, роду і числа дієслова.	2	2	6
Тема 6. Дієприкметник. Дієприслівник. Предикативні форми на -но, -то.			6
Тема 7. Прислівник.	2	2	6
Тема 8. Прийменник.	2	2	4

Тема 9. Сполучник.	2	2	4
Тема 10. Частка.	1	2	4
Тема 11. Вигук.	1		6
Загальна кількість годин	18	18	54

6. Система оцінювання навчальної дисципліни

Загальна система оцінювання навчальної дисципліни	Система оцінювання курсу відповідає критеріям оцінювання навчальних досягнень здобувачів освіти в університеті. Допуск до іспиту становить максимум 50 балів, за складання іспиту – максимум 50 балів. Робота на практичних заняттях упродовж семестру оцінюється за 10-бальною шкалою та максимальною кількістю 30 балів. Під час виставлення допуску до іспиту враховуються навчальні досягнення, отримані в процесі оцінювання на практичному занятті та тестування (максимум 30 балів), при виконанні контрольної роботи (максимум 10 балів) та самостійної роботи (максимум 10 балів). Загальна максимальна кількість балів за навчальний курс становить 100 балів.
Вимоги до письмових робіт	Письмова контрольна робота складається з 2 завдань: визначення частин мови, морфологічний аналіз дієслівних форм та незмінних частин мови; терміни написання роботи – останнє практичне заняття.
Практичні заняття	Засвоєння теоретичних питань за програмою курсу. Виконання письмових завдань (вправ, морфологічного аналізу, тестових завдань).
Умови допуску до підсумкового контролю	Допуском до іспиту є отримання позитивної підсумкової оцінки (максимум 50 балів, мінімум 25 балів). Для визначення рейтингового підсумкового контролю до уваги взято присутність здобувача на лекційних і практичних заняттях, його активність та успішність у процесі виконання практичних завдань, підготовки самостійної роботи, написання контрольної роботи; відсутність пропусків і запізнь на заняття; дотримання етики й культури поведінки на заняттях.
Підсумковий контроль	форма контролю: екзамен; форма здачі: письмове тестування (50 завдань); структура завдання: 4 варіанти з однією правильною відповіддю, яка оцінюється в 1 бал

7. Політика навчальної дисципліни

Письмові роботи. Письмові роботи виконують здобувачі освіти, які навчаються за загальним графіком, відповідно до «Положення про організацію освітнього процесу та розробку основних документів з організації освітнього процесу в Прикарпатському національному університеті імені Василя Стефаника», та індивідуальним графіком, відповідно до «Положення про порядок навчання здобувачів вищої освіти за індивідуальним графіком у Прикарпатському національному університеті імені Василя Стефаника» <https://nmv.pnu.edu.ua/нормативні-документи/polozhenja/>. Форму письмового виконання роботи втілено на практичних, індивідуальних заняттях, під час написання контрольної, самостійної роботи чи виконання індивідуального завдання.

Академічна доброчесність. У «Кодексі честі Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника» встановлені загальні морально-етичні принципи та правила поведінки, яких мають дотримуватися всі учасники навчально-освітнього процесу. За цим документом представники університетської громади повинні дотримувати принципу академічної доброчесності та у всій своїй навчальній та викладацькій діяльності зобов'язані діяти порядно, доброчесно.

<https://pnu.edu.ua/polozhennia-pro-zapobihannia-plahiatu/>

За дотриманням членами університетської громади морально-етичних та правових норм цього Кодексу відповідає «Комісія з питань етики та академічної доброчесності» при університеті, яка відстежує і регламентує поведінку здобувачів освіти в навчальному процесі. <https://pnu.edu.ua/polozhennia-pro-zapobihannia-plahiatu/>

Відвідування занять. Урегульовано «Положенням про організацію освітнього процесу та розробку основних документів з організації освітнього процесу в Прикарпатському національному університеті імені Василя Стефаника» <https://nmv.pnu.edu.ua/нормативні-документи/polozhenja/>. У разі пропуску занять здобувачі освіти повинні відпрацювати їх індивідуально в письмовій чи усній формі, щоб виконати всі завдання вхідного, поточного, підсумкового контролю.

Неформальна освіта. Порядок здобуття неформальної освіти та визнання її результатів регламентує «Положення про визнання результатів навчання, здобутих шляхом неформальної освіти, в Прикарпатському національному університеті імені Василя Стефаника». <https://nmv.pnu.edu.ua/нормативні-документи/polozhenja/>

Для здобуття неформальної освіти рекомендовано використання платформ Coursera, Prometheus, Udemy, EdEra та ін.

8. Рекомендована література

1. *Алексієнко Л. А., Зубань О. М., Козленко І. В.* Морфологія сучасної української мови: [Морфологія. Словотвір. Парадигмологія]: навч. посіб.; Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка. Київ : Київський ун-т, 2014. 675 с.
2. *Бойко В. М., Давиденко Л. Б.* Граматика української мови: морфеміка, словотвір, морфологія : навчальний посібник. Київ : Академвидав, 2014. 246 с.
3. *Вихованець І. Р., Городенська К. Г.* Теоретична морфологія української мови: академічна граматики української мови. Київ : Пульсари, 2004. 400 с. URL: <http://1576.ua/books/3368>
4. *Горпинич В. О.* Морфологія української мови : підручник для студентів вищих навчальних закладів. Київ : ВЦ «Академія», 2004. 336 с. URL: <http://lib.pnu.edu.ua/read.php?id=1239>
5. Граматика сучасної української літературної мови. Морфологія / *І. Р. Вихованець, К. Г. Городенська, А. П. Загнітко, С. О. Соколова*; за ред. К. Г. Городенської. Київ : Видавничий дім Дмитра Бураго, 2017. 752 с.
6. *Лаврінець О., Симонова К., Ярошевич І.* Сучасна українська мова. Морфеміка. Словотвір. Морфологія. Київ : Видавничий дім «Києво-Могилянська академія», 2019. 524 с.
7. *Плющ М. Я.* Граматика української мови : у 2 ч. Ч. І. Морфеміка. Словотвір. Морфологія : підручник. Київ : Вища школа, 2005. 286 с. URL: <http://lib.pnu.edu.ua/read.php?id=1414>
8. Сучасна українська мова: Морфологія: Підручник. Затверджено МОН / за ред. *А. К. Мойсієнка*. Київ, 2013. 524 с.
9. Український правопис / Ін-т мовознавства ім. О. О. Потебні НАН України, Ін-т укр. мови НАН України. Київ : Наук. думка, 2019. 392 с.
10. *Джочка І. Ф.* Сучасна українська літературна мова. Морфологія: схеми та зразки аналізу. Івано-Франківськ : Місто НВ, 2011. 196 с.
11. *Джочка І. Ф., Ципердюк О. Д.* Сучасна українська мова. Морфологія. Збірник тестових завдань : навч. посібн. Івано-Франківськ : Голіней О. М., 2021. 276 с.
12. *Джочка І. Ф., Ципердюк О. Д.* Сучасна українська літературна мова. Морфологія: збірник вправ : навч. посібник. Івано-Франківськ : Місто НВ, 2010. 372 с. URL: <http://lib.pnu.edu.ua/read.php?id=834>
13. *Джочка І. Ф., Ципердюк О. Д.* Сучасна українська літературна мова. Практична морфологія: [навч. посібник, рекомендовано МОН України]. Івано-Франківськ : Місто НВ, 2012. 588 с.
14. *Джочка І. Ф.* Сучасна українська літературна мова. Морфологія ІЧМ: матеріали до хрестоматії з дисципліни. Івано-Франківськ: НБ ПНУ, 2018. URL: <http://lib.pnu.edu.ua/read.php?id=7819>
15. *Джочка І. Ф.* Сучасна українська літературна мова. Морфологія ДНЧМ: матеріали до хрестоматії з дисципліни. Івано-Франківськ: НБ ПНУ, 2018. URL: <http://lib.pnu.edu.ua/read.php?id=7819>
16. *Ципердюк О. Д.* Сучасна українська літературна мова. Морфологія: термінологічний словник. Івано-Франківськ : Місто НВ, 2010. 84 с. URL: <http://lib.pnu.edu.ua/read.php?id=835>

Джочка Ірина Федорівна,
доцент кафедри української мови